

מסכת מגילה דף טו.

"וַיִּמָּצָא כְּתוּב"

פֶּתַב מִיבְעֵי לִיָּהּ? מַלְמַד שְׁשֻׁמְשִׁי, סוֹפֵר הַמֶּלֶךְ וְשׁוֹנֵא יִשְׂרָאֵל (וּבֶן שֶׁל הַמֶּן) הִיָּה מוֹחֵק, וְגַבְרִיאֵל כּוֹתֵב.
רַב אֲסִי - דֵּרַשׁ ר' שִׁילָא אִישׁ כִּפּוּר תִּמְרֵתָא - וּמָה כֹּתֵב שֶׁלֹּמְטָה שֶׁלִּזְכוּתֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל אִינוּ נִמְחָק, כֹּתֵב שֶׁלֹּמְעֵלָה לֹא כָּל שָׁכֵן.

"וַיֹּאמְרוּ נְעָרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׂרָתָיו לֹא נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דְּבָר"

רַבָּא - לֹא מִפְּנֵי שְׁאוּהַבִּים אֶת מֵרְדֵּכִי, אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁשׁוֹנָאִים אֶת הַמֶּן.

"עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הֵכִין לוֹ" - תִּנָּא, לוֹ הֵכִין, לְצוּרֵךְ עֲצָמוֹ.

א"ל הַמֶּן לֹא חֲשׂוֹרוֹשׁ....	אִמַּר אַחֲשׂוֹרוֹשׁ לְהַמֶּן....
מִנּוּ מֵרְדֵּכִי	"וַעֲשֵׂה כֵן לְמֶרְדֵּכִי"
טוֹבָא מֵרְדֵּכִי אִיכָא בִּיהוּדָאִי	"הִיָּהוּדִי"
סָגִי לִיָּהּ בַּחַד כִּפּוּר, א"נ בַּחַד נְהָרָא לִיטוּל מַכֵּס	"הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ"
	הָא נִמְיָ הַב לִיָּהּ, "אֶל־תִּפֹּל דְּבָר מִכָּל אֲשֶׁר דְּבִרְתָּ"

"וַיִּקַּח הַמֶּן אֶת־הַלְּבוּשׁ וְאֶת־הַסּוּס"

מַעֲשֵׂה בַהֲמֵן שְׁבָא אֲצַל מֵרְדֵּכִי.... וְהִיָּה מַלְמַד הַלְּכוּת קָמִיצָה שֶׁהִיָּה ט"ז נִיסָן, יוֹם שֶׁל הַנִּפְתּוֹת הָעוֹמֵר.... וְאִמַּר הַמֶּן מִלִּי קוֹמְצִי דִידְכוּ דְחִי עֲשֵׂרָה אֲלִפֵי כַּכְרֵי כֶּסֶפָא דִידְךָ, א"ל רִשַׁע עֶבֶד שֶׁקֵּנָה נִכְסִים... נִכְסִים לְמִי.... וְהוּצַרְךָ הַמֶּן לְרַחוּץ וּלְסַפֵּר אֶת מֵרְדֵּכִי (כְּמוֹ שֶׁהִיָּה סֵפֶר בְּקִרְצוּם).... וּבַעֲט מֵרְדֵּכִי אֶת הַמֶּן כְּשַׁעֲלָה עַל גְּבוּ לַעֲלוֹת עַל סוּס הַמֶּלֶךְ, וְא"ל הַמֶּן הַכְּתִיב "בְּנִפּוּל אוֹיְבֶךָ אֵל תִּשְׁמַח", וְא"ל מֵרְדֵּכִי, ה"מ בִּישְׂרָאֵל, אֲבָל בְּדִידְכוּ כְּתִיב "וְאֵתָה עַל בְּמוֹתֵימוֹ תִּדְרוּךְ".

"וַיִּקְרָא לְפָנָיו כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ"

חֲשֵׁבָה בַת הַמֶּן שְׁאֲבִיָּה עַל הַסּוּס וּמֵרְדֵּכִי לְפָנָיו, וְשִׁקְלָא עֲצִיצָא דְּבֵית הַכֶּסֶא.... וְהִיָּינוּ דְּכְתִיב....

"וַיֹּשֶׁב מֵרְדֵּכִי אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ (שֶׁשֶׁב לְשַׁקוֹ וְתַעֲנִיתוֹ) וְהַמֶּן נִדְחָף אֶל־בֵּיתוֹ אֲבָל (עַל בֵּתוֹ) וְחִפּוּי

רִאֵשׁ (עַל שְׁאִירַע לוֹ)."

"וַיִּסְפֹּר הַמֶּן לְזֶרֶשׁ אֲשֶׁתּוֹ וּלְכָל־אֲהָבָיו"

ר' יוֹחָנָן - קָרִי לְהוֹ אוֹהַבָיו, וְקָרִי לְהוֹ חַכְמָיו, דְּכָל הָאוֹמֵר דְּבַר חַכְמָה, אֲפִילוֹ בְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם, נִקְרָא חַכָּם.

מסכת מגילה דף טז.**"אם מִזְרַע הַיְהוּדִים מְרַדְכִי"**

אמרו ליה, אם משאר שבטים, אפשר שתוכל לו, אבל אם משבט יהודה ("ידך בערף אויביך") ובנימין ואפרים ומנשה ("לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך"), לא תוכל לו.

"כִּי נְפוּל תְּפוּל לְפָנָיו"

ר' יהודה בר אילעאי - שתי נפילות.. אמרו לו, אומה זו משולה לעפר ומשולה לכוכבים, כשהן יורדין, יורדין עד עפר, וכשהן עולין, עולין עד לכוכבים.

"וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיִּבְהִלוּ" מלמד שהביאוהו בבהלה, ולא רחץ יפה מטינופו.**"כִּי נִמְכְּרָנוּ אֲנִי וְעַמִּי כִּי אֵין הֶצֶר שׁוֹהַ בְּנוֹק הַמֶּלֶךְ"**

אמרה לו, צר זה אינו חושש לנוק המלך, איקני בה בושתי וקטלה, השתא איקני בדידי ומבעי למקטלי.

"וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחְשׁוּרוּשׁ וַיֹּאמֶר לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה"

רבי אבהו - למה כתיב "ויאמר" שתי פעמים, בתחילה על ידי תורגמן, כיון דאמרה ליה בת מלכים אנא, מדבית שאול קאתינא, מיד "ויאמר לאסתר המלכה".

"וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִישׁ צַר וְאוֹיֵב הֶמֶן הִרְעָה הַזֶּה"

ר' אלעזר - מרבוי דבר זה אתה לומד שהיתה רוצה לומר על אחשורוש, איש צר ואויב, ועל המן הרע הזה, והיתה מחווה כלפי אחשורוש, ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן.

"וְהַמֶּלֶךְ קָם בְּחֶמְתּוֹ וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגִּנַּת הַבַּיִת"

מקיש שיבה לקימה, מה קימה בחימה, אף שיבה בחימה, דאזל ואשכח למלאכי השרת דאיזמו ליה כגברי וקא עקרי לאילני דבוסתני, ואמרו לאחשורוש שעשו על פי צווי של המן, מיד חזר לביתו.... **"וְהֶמֶן נָפַל עַל הַמָּטָה"**

רבי אלעזר - נפל מיבעי ליה, מלמד שבא מלאך והפילו עליה, **"וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הַגִּס לְכַבּוֹשׁ אֶת־הַמַּלְכָּה עַמִּי בְּבַיִת"**.

"וַיֹּאמֶר חֲרַבּוּנָה...."

רבי אלעזר - אף חרבונה רשע באותה עצה היה, כיון שראה שלא נתקיימה עצתו, מיד ברת....

"וְחִמַּת הַמֶּלֶךְ שָׁכְחָה"

שתי שכיכות הללו, אחת של מלכו של עולם, ואחת של אחשורוש,

ואמרי לה, שניהם באחשורוש על המן, על מה שעשה לאסתר, ועל מה שעשה לושתי.

מסכת מגילה דף טז:

רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב - בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים.

"לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימן נתן.....חמש חלפות שמלת". **קושית הגמ'** - אפשר דבר שנצטער בו יוסף, יכשל בו, שנתן חמש חליפות שמלות לבנימין?

רבי בנימין בר יפת - רמז לו שעתיד בן לצאת מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות שנה' **"ומרדכי יצא מלפני**

המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרות זהב גדולה ותכריז בוץ וארנמן"

רבי אלעזר - בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין, ועתידין ליחרב.	"ויפל על צוארי בנימן אחיו"
ובנימין בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב.	"ובנימן בכה על צואריו"
רבי אלעזר - אמר להם, כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה במכירתו, כך אין בלבי עליכם.	"והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין"
כפי, כן לבי.	"כי פי המדבר אליכם"
ר' בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר - "טוב מצרים" היינו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו.	"ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים"
ר' בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר - היינו דאמרי אינשי, תעלא ביעדניה סגיד ליה. קושיא - מאי בצירותא מאחוה? אלא כי קאמר, על יעקב קאמר.....	"וילכו גם אחיו ויפלו לפניו"
היינו דאמרי אינשי, תעלא ביעדניה סגיד ליה.	"וישתחו ישראל על ראש המטה"
ר' בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר - אמר להם, ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד, נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות.	"וינחם אותם וידבר על לבם"

"ליהודים היתה אוכה ושמחה וששון ויקר"

רב יהודה - **אורה זו תורה**, שגזר עליהם המן שלא יעסקו בתורה. וכן הוא אומר "כי נר מצוה ותורה אור".

שמחה זה יום טוב, וכן הוא אומר "ושמחת בחגך".

ששון זו מילה, וכן הוא אומר "שש אנכי על אמרתך", וזו מילה שנאמרה באמירה ולא בדבור,

ומצינו שדוד שמח עליה כשהיה בבית המרחץ....

יקר אלו תפלין, וכן הוא אומר, "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", ותניא ר'

אלעזר הגדול אומר, אלו תפלין שבראש, ובזמן שישראל ראויים, התפלין מטילין מורא על אומות

העולם, ונמצא שעל ידי התפלין, מכבדות את ישראל, ועל כל המצוות הללו גזר המן לבטלן.

מסכת מגילה דף טז:

" וְאֵת פְּרִשְׁנֵי דְלִפּוֹן וְאֵת אֶסְפֵּתָא וְאֵת פּוֹרְתָא וְאֵת אֲדִלְגָּא וְאֵת אֲרִיזְתָּא וְאֵת פְּרַמְשֵׁתָא וְאֵת אֲרִיסֵי וְאֵת אֲרִיזֵי וְאֵת וְזִנְתָּא עֶשְׂרֵת "

רב אדא דמן יפו - השמות של עשרת בני המן, ו"עשרת" צריך לממרינהו בנשימה אחת, שכולם מתו בבת אחת.
 רבי יוחנן - וי"ו ד"ניזתא" צריך להאריכה עד שתהא כמו קורת עץ ארוכה שמשתמשים בה בספינות השטות בנהר ששמו "לברות", שכל בני המן בתליה אחת ועל עץ אחד נתלו.
 אמר רבי חנינא בר פפא, דרש ר' שילא איש כפר תמרתא - כל השירות כולן נכתבות אריח (הוא הכתב, והאריח חצי לבנה) על גבי לבינה (הוא חלק, שהוא כפליים מן הכתב), חוץ משירה זו של עשרת בני המן, ושל מלכי כנען שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה, כדי שלא תהא תקומה למפלתן.

"וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה בְּשׁוֹשׁוֹן הַבֵּיכָה הֲרָגוּ הַיְהוּדִים..... וַיֵּמָר שְׂאֵלְתֶּךָ וַיִּנְתֶּן לְךָ "

רבי אבהו - מלמד שבא מלאך והכהו על פיו, שהרי התחיל לדבר בלשון כעס, ובסוף אמר מה שאלתך.

"וּבְבֹאֶהָ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם הַסֵּפֶר "

קושיא - הלא צריך לומר "אמרה", שאמרה אסתר לאחשורוש?

רבי יוחנן - "אמר" כאן מדובר בכלל ישראל שבכל שנה ושנה תהא מגילה כתובה לפנייהם בשעת קריאה.

"דְּבַרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת "

רבי תנחום, ואמרי לה רבי אסי - מלמד שצריכה המגילה שרטוט כאמיתה של תורה, כספר תורה עצמו שהלכה למשה מסיני שצריך שרטוט.

"לְקַיֵּם אֶת־יְמֵי הַפְּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיַּם עֲלֵיהֶם מֶרְדֳּכָי הַיְהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיַּמוּ עַל־נַפְשָׁם וְעַל־זַרְעָם דְּבַרֵי "

הַצּוּמוֹת וְזַעֲקָתָם: וַיֹּאמֶר אֶסְתֵּר קַיֵּם דְּבַרֵי הַפְּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בְּסֵפֶר "

קושיא - משום דברי אסתר לאחשורוש בלבד נעשה הנס, ולא משום הצומות וזעקתם?

רבי יוחנן - המלות האחרונות של פסוק הקודם שייך לתחלת פסוק זה, וה"ק על ידי הצומות ותפלות, ודברי אסתר, נעשה הנס, "קיים דברי הפרים האלה".

"כִּי מֶרְדֳּכָי הַיְהוּדִי מְשָׁנָה לְמֶלֶךְ אַחְשׁוּרוּשׁ וְגָדוֹל לַיְהוּדִים וְרָצוּי לְרֹב אַחֲיוֹ "

רוב אחיו, ולא כל אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין, לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה.

רב יוסף - גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות, דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בתר ארבעה חכמים, ולבסוף בתר חמשה.

רב, ואיתימא רב שמואל בר מרתא - גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש,

שכל זמן שברוך בן נריה (רבו של עזרע) קיים, לא הניחו עזרא ועלה.